

Javaslataink közül egyet emelek ki: kérjük egy nyolc-tíz kötetből álló, magyar és idegen nyelvű magyarságismereti (történelem, néprajz, magyarok a nagyvilágban stb.) kiskönyvtárnak a sürgős megjelentetését, gondolva mindenekelőtt a második és harmadik generációra, amelyik már nagyon nehezen vagy egyáltalán nem beszél magyarul, viszont esetleg több okból mégis kötődik a magyarsághoz.

Pomogáts Béla

Beszámoló az Irodalmi Szekció munkájáról

Az elmúlt esztendő a korábbi három évtizedhez képest a szinte hihetetlen változások időszaka volt, s nyilvánvaló, hogy irodalmunk életének is radikálisan át kellett alakulnia. Ez az átalakulás egyaránt érintette a művelődéspolitikát, az irodalom szervezeti rendjét, a könyvkiadást, a folyóirat-irodalmat, s előbb-utóbb, ahogy a gyorsuló idő eredménye beérik, érinteni fogja az elkészülő és megjelenő műveket is. Számot vetve a jelennel, mindazonáltal vissza kell tekintenünk arra a — mondjuk — egy évtizednyi időszakra, amely ezekhez a nyilvánvaló, mindenképpen látványos és nemegyszer zavarba ejtő átalakulásokhoz elvezetett. Visszanézve, úgy tetszik, a nyolcvanas évek időszaka irodalmunk szabadságharcának, igaz, kissé hosszúra nyúlt korszaka volt. Hasonló szellemi függetlenségi küzdelem ment végbe 1955-1956 folyamán, az 1956 nyarán jóformán visszaszerzett irodalmi autonómiát az októberi felkelés leverése igen radikálisan és fájdalmasan szüntette meg. A nyolcvanas években ez az autonómiáért viselt küzdelem lassabban haladt előre, voltak átmeneti visszaesései, sőt súlyos kudarcai is. Az az irodalompolitika, amely az ötvenes évek „felvilágosulatlan” abszolutizmusát a hatvanas évek közepén — a politikai konszolidáció eredményességével párhuzamosan — a „felvilágosult” abszolutizmus mostanában mind többet bíralt paternalista gyakorlatával váltotta fel, egészen 1988 tavaszáig érvényben maradt, és csak az MSZMP májusi pártértekezletét követő földcsuszamlásszerű átalakulások következtében szűnt meg, pontosabban szenvedett most véglegesnek tetsző vereséget.

Az irodalompolitika igen hosszú időn keresztül fenn kívánta tartani az irodalom egységének azt a fikcióját, amely mellett a különböző irányzatoknak és mozgalmaknak nem lehetett szervező szerepe, elzárkózott az ilyen mozgalmak határozottabb fellépése és megnyilatkozása elől, és ingerülten, nemegyszer hisztérikus intézkedésekkel reagált minden olyan jelenségre, amely a központilag elgondolt irodalommodelltől eltért, vagy éppenséggel a

hivatalos állásponttal szemben valamilyen ellenzéki pozíciót képviselt. Hosszasan lehetne sorolni azokat az eseteket, amidőn az irodalompolitika vagy az irodalompolitikát képviselő kritikai gárda minden tolerancia nélkül lépett fel írók, művek és folyóiratok ellen. Így jutott a betiltás sorsára Illyés Gyula *Szellem és erőszak* című esszékötete és emellett több szépirodalmi és tudományos munka; részesült „szilenciumban” Konrád György, Petri György, később Csoóri Sándor, Csurka István, Köteles Pál és Nagy Gáspár; került sor rendőrségi, illetve bírósági eljárásra Konrád György, illetve Haraszi Miklós ellen „szervezték át” az Irodalomtudományi Intézet Kritika című folyóiratát, majd a *Mozgó Világ*ot, a győri Műhelyt és a *Tiszatájt*: az „átszervezés” mindig a korábbi szerkesztőség leváltását és a folyóirat arculatának átalakítását jelentette; indítottak büntető hadjáratot a Bibó Emlékkönyv létrehozói és szerzői, illetve azok ellen az írók és esztéták ellen, akik az „első nyilvánosságból” kitiltott írásaikkal kénytelenek voltak a „második nyilvánosságban”: a szamizdat folyóiratokban vagy az emigráns magyar sajtóban jelentkezni. Különösen ez utóbbi eljárás: az úgynevezett „konzultációs lista” összeállítása és állandó jellegű, fenyegető lobogtatása háborította fel az irodalmi életet.

Számtalan erőszakos vagy manipulatív irodalompolitikai intézkedést és beavatkozást lehetne még említeni, ezekben a pártközpont agitációs és propaganda osztálya, illetve a Tájékoztatási Hivatal munkatársai jártak elől, a művelődéspolitikai apparátus viszonylag visszafogottabban viselkedett. A legtöbb magyar írónak és kritikusnak — e sorok írójának is — vannak személyes tapasztalatai arról, hogy a „felvilágosult abszolutizmus” paternalista irodalompolitikája milyen módszerekkel, mesterkedésekkel, időnként milyen olcsó trükkökkel működött. Éppen az utolsó esztendőben tapasztalt retorziók keltették fel minden korábbinál erősebben az irodalom autonómiájának ösztönét, amely, aztán az 1988 májusától kibontakozó általános politikai átalakulás légkörében már radikálisan elutasítja azt az erőszakos gyámolítást, ami a paternalista irodalompolitika lényegi ismérve volt.

Az irodalom autonómiájának visszaszerzése ugyanakkor még erőteljesebben veti fel azt a hagyományos kérdést vagy dilemmát, hogy tudniillik az irodalomnak a jelen körülményei között a politikai vagy a művészeti szférában kell-e elhelyezkednie. Más szóval, az íróknak a politikában, publicisztikában vagy a szépirodalmi alkotó munkában kell-e inkább feladatokat, küldetést vállalniuk. A kérdésselvetés, mint mondtam, nem új, tekintettel arra, hogy irodalmunk, a többi közép- és kelet-európai irodalomhoz hasonlóan, szinte mindig arra kényszerült, hogy a nemzet sorskérdéseiben állást foglaljon, és pedig nemcsak művészetként: erkölcsi és esztétikai értékek létrehozása révén, hanem közvetlenül a politika színpadán

is. Így történt ez az 1945-ben bekövetkezett történelmi fordulat után is, midőn a magyar irodalom időnként a nemzet elemi érdekeit sértő hatalommal szemben volt kénytelen felemelni óvó szavát, és megszervezni a szellemi ellenállás rendszerét.

A közéleti és politikai szerepvállalással egyidejűleg megfogalmazódott olyan igény is, amelynek értelmében az íróknak nem a néptribun vagy a barrikádharcos szerepét kell vállalnia, hanem az alkotás belső körében kell dolgoznia, érvényes erkölcsi és esztétikai értékeket kell létrehoznia, minthogy ezek az értékek minden politikai kiállásnál és szerepvállalásnál eredményesebben szolgálják a nemzet mentális épségének és szellemi önazonosságának védelmét. Nem szeretném különösebben kiélezni az úgynevezett „politizáló” és az úgynevezett „értékteremtő” irodalom polémiáját, illetve ellentétét, ez az ellentét ugyanis, véleményem szerint igazából nem is létezik. Csak megállapítanám, hogy ezek a polémiák a jelenben is élnek, legalábbis az írószövetségen belül zajló eszmecserék vagy a múlt évben rendezett Debreceni Irodalmi Napok tanácskozásai erre vallanak. Az irodalom közéleti szerepvállalása körül folyó vitákat mindenestre erősen befolyásolja az a tény, hogy a nyolcvanas évek végén rohamos tempóban kezd kiépülni a hosszú évtizedeken keresztül elfojtott magyar politikai kultúra, és ez az irodalmat mintha tehermentesítené a korábban kényszerűen elvállalt és elvégzett közvetlen politikai szerepvállalástól.

Elégé közismert, hogy néhány esztendővel ezelőtt az ország egyetlen komolyabb politikai fóruma az írószövetség közgyűlése volt, az íróközgyűlés ebben az időben virtuális parlamentként működött, tekintettel arra, hogy a valóságos országgyűlésnek legfeljebb dekorációs szerep jutott a posztsztálinista hatalmi struktúra homlokzatán. Azóta viszont minden korábbi elképzelést és reményt messze fölülmúlva kezd kiépülni a hazai demokratikus politikai kultúra, illetve ennek eszköz- és feltételrendszere: az alkotmányos hatalomgyakorlás, a jogállamiság, a társadalmi érdekcsoportoknak az a független érdekképviseleté; amely egészen a többpártrendszer elvi deklarálásáig, illetve számos autonóm politikai szervezet és mozgalom fellépéséig jutott el. Ugyancsak kiépült az a széles körű politikai nyilvánosság, amely talán a mai magyar fejlődés leglátványosabb eredményeit hozta, helyreállítva a szólás- és sajtószabadságnak azokat a normáit, amelyeket az európai demokratikus fejlődés megszabott az elmúlt több mint száz esztendő során. Az irodalom politikai szerepvállalása ilyen körülmények között szinte feleslegessé válik, elvégre, ha a magyar országgyűlés a jogállamiság és a politikai pluralizmus elvének megfelelően működik, nincs szükség arra, hogy az írószövetség közgyűlései kvázi-parlamentként működjenek.

Ez a megállapítás azonban csak két (jelentős) megszorítással igaz: egyrészt azok az írók, akik érdeklődnek a politikai tevékenység iránt, mint

állampolgárok, bizonyára részt fognak venni ennek a politikának a mozgalmában, ahogy az új független szervezetekben számos írónak máris vezető szerepe van. Másrészt az irodalomnak akkor is van közéleti szerepe és jelentősége, ha maguk az írók távol maradnak a politikai küzdelemtől, és nem kívánnak részt venni a különböző pártok és mozgalmak életében. Az irodalomnak mindenképpen vállalnia kell ezt a közvetettebb közéleti szerepet, azt, hogy a nemzeti identitás és kultúra védelmezője, egy virtuális erkölcsi kódex szószólója és fenntartója legyen. Az irodalomnak ez az erkölcsi jellegű közösségi szerepvállalása nélkülözhetetlen abban, hogy a különféle diktatórikus berendezkedések nyomása alatt megsérült vagy megroppant erkölcsi és szellemi értékek ismét hatékony történelmi erőt jelentsenek. Ilyen módon az irodalom akkor is az új, európai politikai kultúra felépítését szolgálja, ha szigorúan megmarad a maga szakmai-művészeti keretei között.

Most, hogy leomlani látszanak azok a korlátok, amelyeket a korábbi paternalista irodalompolitika emelt, az irodalomnak, mint szépirodalomnak is bővíthetnek a lehetőségei. A különféle irányzatok és áramlatok, beleértve a kísérleti jellegű avantgárd irodalmat, tulajdonképpen minden különösebb akadály nélkül érvényesülhettek már a korábbi években is. Az irodalmi szabadság teljesebb megvalósulása ezért elsősorban „tematikai” és „intézményi” értelemben hozhat érdekesebb eredményeket. Ez egyrészt azt jelenti, hogy megszűntek vagy megszűnőben vannak azok a tematikai tilalmak, amelyek hosszú időn át akadályozták például az 1956-os forradalom hiteles irodalmi ábrázolását, s valóban a közelmúltban több olyan regény is megjelent, mindenekelőtt Konrád György *A cinkos* és Nadas Péter *Emlékiratok könyve* című munkájára gondolok, amelyek a korábbi szépirodalmi köntösbe öltöztetett rágalomokkal ellentétben a valóságnak megfelelően mutatták be 1956 őszének drámai eseményeit. Természetesen nemcsak ennek az időszaknak a hiteles és elemző bemutatása kívánatos, az irodalom, remélhetőleg, igaz képet fog adni a mögöttünk lévő emberöltőnek azokról a tragikus eseményeiről — például a Rákosi-féle diktatúráról, az internálótáborokról, a kitelepítésekről, az erdélyi magyarság rettenetes tapasztalatairól is —, amelyeknek tüzetesebb és valószerűbb ábrázolását a korábbi elbeszélő próza nem végezhette el.

Az irodalmi élet „intézményi” szerkezetének átalakulása tekintetében ugyancsak a nagyobb szabadság elve érvényesül. A korábbi irodalompolitika egyszerűen irtózott attól, hogy az irodalmi folyóiratok valamilyen szellemi irányzatot képviseljenek, még inkább attól, hogy a politikai hatalomtól függetlenül működjenek. Az első tabu legalábbis érthetetlen volt, hiszen például a szovjet irodalom legtermékenyebb időszakában: a húszas években az akkor kialakult folyóirat-kultúra az egymással versengő és küzdő irodalmi irányzatok, műhelyek s lapok pluralizmusára épült. Nálunk a Révai József

nevéhez fűződő irodalompolitika, természetesen a Zsdánov-féle modell szolgái követése következtében felszámolta, az egymással versengő, egymást ösztönző irodalmi irányzatokat, és jóllehet a későbbiekben az erőszakos irodalmi egységnek ez a koncepciója megbukott, az irodalmi életnek arra a pluralizmusára, amely különféle folyóiratok műhelymunkájában is alakot ölt, nem volt igazán lehetőség.

Ehelyett bizonyos „kvázi” pluralizmus jött létre oly módon, hogy a különböző folyóiratok, főként a vidékiek egy-egy hagyományosabb irodalmi és szellemi áramlat reprezentálását vállalták. Így például a pécsi Jelenkor a „nyugatos” és „újholdas”, a debreceni Alföld a „népi” irodalmat, a szegedi Tiszatáj a magyar kisebbségek kultúráját, illetve a közép- és kelet-európai gondolatot, a szombathelyi Életünk az avantgárdot és az emigrációs irodalmat, a kecskeméti Forrás pedig a szociográfiai munkát, az úgynevezett „valóságirodalmat” támogatta. Újabban az irodalmi irányzatok ügyét vállalták fel az írószövetség keretében megalakult különféle irodalmi társaságok is, így a Móricz Zsigmond, a Berzsenyi Dániel, a Németh László, a Veres Péter, a Nagy Lajos vagy az Örley István Társaság. Ugyancsak az irodalmi élet pluralizmusát, egyszersmind függetlenségét képviselik az újonnan létrejött folyóiratok és almanachok, így az Újhold Évkönyv, a „harmadik út” eszmevilágát képviselő Hitel és a közép-európai polgárosulás hagyományait folytató 2000, nem beszélve a legkülönbözőbb politikai lapokról, és magazinokról, amelyek nemegyszer már áttekinthetetlenül teszik a hazai sajtóéletet.

A magyar irodalom — vállalt hagyományai, nemzeti tudata és esztétikai értékrendje értelmében — egységes szellemi entitás, ennek a szellemi entitásnak azonban több központja, mondhatnám azt is, több történetileg kialakult intézményrendszere van. A magyar nemzeti irodalom struktúrája ennek következtében sajátos irodalmi „respublicára” hasonlít: ebben a „köztársaságban” a hazai irodalom mellett el nem hanyagolható szerepe van a romániai, a csehszlovákiai, a jugoszláviai, a kárpátaljai, illetve a nyugat-európai és tengerentúli magyar irodalomnak. Ennek az irodalmi „respublicának” az egység és a különbözőség a lényegi tulajdonságai: egység az irodalom nyelvi, etnikai, történelmi és kulturális sajátosságaiban, különbözőség társadalmi feltételeiben, konkrét nemzetiségi feladataiban. A jelenben bizonyára, az egység gondolatát, a nemzeti és szellemi összetartozás ügyét kell előtérbe állítanunk, már csak, azért is, mert ez a gondolat és ez az ügy védelemre szorul. Elsősorban a romániai magyarság, az ottani magyar kultúra tekintetében, amely a minden korábbinál erőszakosabb román kisebbségi politika következtében végső veszélybe került. Közismert eseményekre és intézkedésekre hivatkozom: az erdélyi magyarságnak már régen nincs politikai képviselete, hacsak a most már Magyar Származású Dolgozók

Tanácsának elnevezett hivatalos látszatszervezetet, vagy a bukaresti nemzetgyűlésben ülő magyar janicsárokat nem tekinti valaki ilyennek, de az elmúlt néhány esztendőben szinte összeomlott az ottani magyarság kulturális intézményrendszere is. Nemcsak a magyar főiskolai oktatást számolták fel, hanem a közép- és az alsó fokú oktatás tetemes részét is, az erdélyi magyar iskolaköteleseknek nagy része ma már román oktatási intézményekben kénytelen tanulni, a magyar pedagógusok a Kárpátokon túli román vidékekre kényszerülnek, helyükbe hoznak magyarul nem tudó román pedagógusokat, még a székely városokba és falvakba is. A nemzetiségi kultúra számos korábbi intézménye megszűnt, más intézmények többé-kevésbé elveszítették nemzetiségi arculatukat, rákényszerülnek arra, hogy egyszerűen a román propaganda magyar nyelvű szócsövei legyenek. A romániai cenzúra mind több kézirat megjelenését akadályozza meg, nemegyszer a kinyomott könyvek válnak az irodalomrendőri intézkedések áldozataivá, s ma már számos erdélyi magyar író — így Balogh Edgár, Méliusz József, Sütő András, Kányádi Sándor és Beke György — csak Magyarországon tudja megjelentetni műveit, mások — közöttük Szilágyi István, Pusztai János és Farkas Árpád — pedig cenzurális tiltások következtében szinte hallgatásra kényszerültek. Az is eléggé ismert, hogy mind több erdélyi magyar író választja az áttelepülést vagy a menekülést: az elmúlt évtizedben közel negyven romániai magyar író kényszerült arra, hogy szülőföldjét elhagyva Magyarországon vagy a nyugati világban keressen magának új otthonát. A romániai magyar irodalomnak ebben a példátlanul súlyos helyzetben kell vállalnia hagyományos felelősségét a nemzeti tudat és kultúra fenntartása iránt.

A többi magyar kisebbség helyzete sem ad okot különösebb megnyugvásra, ámbár éppen az utóbbi esztendőben észrevehetünk biztató jeleket is. Enyhült az a politikai nyomás, amely a szlovákiai magyar irodalomra nehezedett a nyolcvanas évek első felében, midőn a magyar iskolák egész sorának megszüntetése, a Duray Miklós ellen elrendelt politikai per vagy a pozsonyi Madách könyvkiadó vezetésében tapasztalt sztálinista jellegű irodalompolitika igen megnehezítette olyan kiváló írástudók alkotómunkáját, mint Dobos László, Duba Gyula, Tőzsér Árpád, Cselényi László, Koncsol László vagy Zalabai Zsigmond. Az enyhülés jele volt, hogy a szlovákiai magyarság kulturális szervezete, a CSEMADOK ismét visszakapta korábban elveszített alkotmányos státusát, s bizonyos liberalizálódás következett be a kiadói politikában is. Jugoszláviában, az ország mind katasztrofálisabb gazdasági válságának, a mind hevesebben jelentkező nemzeti és nemzetiségi küzdelmeknek, illetve a nagyszerb nacionalizmus megerősödésének következményeként ugyancsak a nyolcvanas években vált súlyosabbá a magyar nemzetiség helyzete. Magyar iskolák bezárása, értelmiségiek ellen folytatott politikai perek, a cenzúra szigora és nem utolsósorban a Vajdaság

autonómiájának lényegi megszüntetésére irányuló nyomás jelezték a korábban kedvezőbb körülmények baljós átalakulását. Mindez azonban megnövelte a vajdasági magyar értelmiség ellenálló készségét is, az újvidéki Magyar Szóban mostanában jelentkező bátrabb kritikai hangvétel, a megéltékülőt tiltakozó mozgalmak vagy egyszerűen az a tény, hogy a politikai és művészi avantgárd jegyében dolgozó Új Symposion című újvidéki folyóirat korábban leváltott és súlyosan megbírált szerkesztője: Sziveri János legutóbb egy Budapesten megjelent verseskönyvéért rangos irodalmi díjban részesült. Nos, mindez azt mutatja, hogy a jugoszláviai magyar irodalmi élet is kezdi összeszedni erőit, és szembe tud szállni azzal az intoleranciával, amelyet a hatalmi bürokrácia és a színre lépő hivatalos nacionalizmus képvisel.

Végül a kárpátaljai magyar szellemi élet az, amelynek helyzetében egyértelműen pozitív változásokat tapasztalhatunk. Korábban talán ez a szellemi élet küzdött a legnehezebb gondokkal, legalábbis voltak idők, amikor az erdélyi magyar irodalom jóval nagyobb függetlenség birtokában élt és dolgozott, mint a kárpátaljai. A szovjet politikai életében kibontakozó demokratizálás következtében mindenestre az ottani magyar értelmiség és irodalom is mindinkább magára talál, s ma már azon dolgozik, hogy létrehozza a maga kulturális intézményrendszerét: megalakult a kárpátaljai magyar kulturális egyesület és az ungvári egyetem Hungarológiai Központja, és remélhetőleg hamarosan létrejön a kárpátaljai magyarság első irodalmi folyóirata. A kisebbségi öntudat megnövekedését jelzik a fiatal írónemzedék képviselőinek, különösen Balla D. Károlynak és Vári Fábíán Lászlónak a művei: ezek az írások ma már az egyetemes magyar felelősségtudatot is megszólaltatják. Talán ezek az ungvári események a nyolcvanas évek végének legfontosabb magyar kisebbségi fejleményei: azt igazolják, hogy kedvezőbb légkörben az oly sokszor szétvert és megalázott magyar nemzetiségekben még van kellő kezdeményező készség, küzdeni akarás és életere.

A nyugati magyar irodalom az elmúlt évtizedben vált ismertebbé a hazai olvasók körében. A befogadásában bekövetkezett fordulatban kétségtelenül szerepe van politikai életkörülményeink radikális átalakulásának, annak, hogy megszűnőben vannak vagy talán már meg is szűntek, azok a politikai jellegű elfogultságok, amelyek az emigrációs irodalom hazai recepcióját hosszú évtizedeken át lehetetlenné tették. Ma már általánosan elfogadott az a nézet, amely szerint a nyugati magyar irodalom alkotásainak természetes helyük a hazai irodalmi kultúrában van, és a befogadásnak ez a készsége nemcsak a szépirodalomra, hanem a történelmi és politikai irodalomra is vonatkozik. Számos nyugati magyar író találta meg természetes helyét a hazai szellemi életben: így Cs. Szabó László mellett, aki haló poraiban és életművében végleg hazatért, Határ Győző, Faludy György, Domahidy András, Gombos Gyula, Tűz Tamás, Thinsz Géza és Ferdirandy György, valamint a Magyar

Műhely három szerkesztője: Bujdosó Alpár, Nagy Pál és Papp Tibor, sőt a Magyar Műhely mint intézmény is, tekintettel arra, hogy 1985-ös kalocsai találkozóját követve az idén Szombathelyen tartott összejevetelt, ahol a szerkesztők bejelentették, hogy a magyar avantgárdnak ez a párizsi folyóirata a továbbiakban Magyarországon folytatja tevékenységét, s már megjelent a Műhely-könyvsorozat első budapesti kiadványa is.

Hazai kiadó adta közre Méray Tibor Nagy Imréről írott életrajzát, Király Béla könyvét a magyar honvédségről vagy Szász Béla emlékiratait a Rajk-per sötét titkairól. Ugyancsak a nyugati magyar irodalom hazai befogadását segíti elő a már megjelent költői és prózai és a készülöben lévő esszéírói antológia is. Mindez azzal a következménnyel jár, hogy remélhetőleg meg fog szűnni a nyugati magyar irodalom elkülönülő státusa, már csak annak következtében is, hogy remélhetőleg nem áll előttünk olyan történelmi kataklizma, amely a korábbiakhoz hasonlóan ismét a fiatal írástudók egész csapatát kényszerítené emigrációba. Talán joggal bízhatunk abban, hogy az emigrációs magyar író helyzetét most már a bécsi, párizsi, londoni vagy New York-i magyar író helyzete váltja fel, és nemzeti irodalmunk látható egysége legalább ebben a vonatkozásban helyreállj

Talán az eddigiekből is kitetszik, hogy a bizalom és az aggodás egyaránt jelen van akkor, amikor irodalmunk jelenéről beszámolunk. Bizalom a hazai fejlemények, a kisebbségi magyar irodalmak iránt megnyilvánuló, mind erőteljesebb érdeklődés vagy éppen a nyugati magyar irodalom befogadásának legújabb eredményei következtében; aggodalom elsősorban az erdélyi magyar irodalom mind súlyosabbá váló létfeltételei miatt. Hogy mit hoznak a következő esztendők, sőt hónapok, azt egyelőre homály fedi: nekünk, akik elköteleztük magunkat a magyar irodalom ügyének, mindenesetre azon kell fáradoznunk, hogy nemzeti irodalmunk, következképp a történelem által megosztott, magyarság egysége tovább erősödjék. Ezt a feladatot hagyták ránk elődeink, és ennek szolgálatát fogják rajtunk számon kérni az utánunk érkezők.

Pomogáts Béla

Bevezető a vitafórumhoz

A korábbi anyanyelvi konferenciákon rendezett és igen jól bevált fórum hagyományának jelentékenyebb átalakítására tett sikeres kísérletet a kecskeméti konferencia. Korábban ugyanis ennek a fórumnak a résztvevői az időszerű politikai kérdéseket — például a magyar kormány kül- és